

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

LRZ.410.10.2.2025

**Pan
Konrad Fijołek
Prezydent
Miasta Rzeszowa**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/25/020 Realizacja prawa do nauki dla dzieci ukraińskich w polskich w szkołach

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Miasta Rzeszowa, ul. Rynek 1, 35-064 Rzeszów
Kierownik jednostki kontrolowanej	Pan Konrad Fijołek Prezydent Miasta Rzeszowa od dnia 21 czerwca 2021 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Warunki organizacyjne do realizacji prawa do nauki przez dzieci uchodźców z Ukrainy. 2. Warunki finansowe do realizacji prawa do nauki przez dzieci uchodźców z Ukrainy.
Okres objęty kontrolą	Od dnia 1 stycznia 2022 r. do zakończenia czynności kontrolnych
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontroler	Monika Marciniak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/41/2025 z dnia 31 marca 2025 r.

(akta kontroli tom I str. 1-3)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W ocenie NIK Miasto zapewniło warunki organizacyjne i finansowe do realizacji prawa do nauki przez dzieci uchodźców z Ukrainy³ umożliwiając im tym samym realizację obowiązku szkolnego i nauki.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W szkołach, dla których Miasto było organem prowadzącym zorganizowano bezpłatną naukę języka polskiego i zatrudniono trzech nauczycieli będących obywatelami Ukrainy oraz osoby w charakterze pomocy nauczyciela i asystenta międzykulturowego. Ponadto Miasto w prowadzonych przez siebie szkołach zorganizowało naukę uczniów – dzieci uchodźców z Ukrainy w oddziałach przygotowawczych.

Dzieciom uchodźców z Ukrainy zakupiono podręczniki i materiały edukacyjne oraz udzielono wsparcia materialnego, jednak Miasto nie zorganizowało tym uczniom bezpłatnego transportu do miejsca kształcenia. W latach 2022-2024 Miasto nie utworzyło innych lokalizacji prowadzenia zajęć określonych w art. 51 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa⁴ oraz nie zawierało porozumień na podstawie art. 51 ust. 6 tej ustawy.

NIK negatywnie ocenia przekazywanie informacji o aktualnym stanie i zmianach w ewidencji dzieci i młodzieży w wieku 3-18 lat wyłącznie na wniosek dyrektorów publicznych szkół podstawowych na obszarze gminy oraz niewystępowanie do rodziców dzieci uchodźców z Ukrainy z żądaniem przekazania informacji o formie spełniania obowiązku nauki przez ich dziecko, co stanowiło naruszenie dyspozycji określonej w art. 41 ust. 1 i 2 Prawa oświatowego⁵.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Warunki organizacyjne do realizacji prawa do nauki przez dzieci uchodźców z Ukrainy

Opis stanu faktycznego

1.1. Gmina Miasto Rzeszów (dalej: *Miasto*) w latach szkolnych 2021/2022-2024/2025 była organem prowadzącym dla 126 podmiotów (125 w roku szkolnym 2021/2022) w tym: 45 przedszkoli, 35 szkół podstawowych (34 w roku szkolnym 2021/2022), trzech ogólnokształcących szkół muzycznych, 26 liceów ogólnokształcących i techników, 13 szkół branżowych I i II stopnia, Zespołu Kształcenia Ustawicznego, Centrum Kształcenia Zawodowego, Centrum Młodzieży w Rzeszowie oraz Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej nr 2.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Za uczniów uchodźców z Ukrainy uznano uczniów, którzy spełniają warunki określone w art. 2 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz. U. z 2025 r. poz. 337) lub przebywający na terytorium Polski na podstawie innych ustaw i przybyli do Polski po 24 lutego 2022 r. w związku z działaniami wojennymi na terenie Ukrainy. Dalej: uczniowie-uchodźcy z Ukrainy.

⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 167 ze zm., dalej: *ustawa o pomocy*.

⁵ Ustawa z 14 grudnia 2016 r. (tj. Dz.U. z 2024 r. poz. 737, ze zm.), dalej Prawo oświatowe.

⁶ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

W kontrolowanym okresie w szkołach prowadzonych przez Miasto, obowiązek szkolny spełniały dzieci uchodźców z Ukrainy, w liczbie:

- 523 uczniów⁷ (3,45% wszystkich uczniów),
- 842 uczniów (5,39% wszystkich uczniów),
- 856 uczniów (5,49% wszystkich uczniów),
- 907 uczniów (5,39% wszystkich uczniów).

Liczba uczniów - dzieci uchodźców z Ukrainy spełniających obowiązek szkolny w poszczególnych typach szkół w roku szkolnym 2024/2025 w stosunku do roku szkolnego:

- 2021/2022 wzrosła o 384 osób,
- 2022/2023 wzrosła o 65 osób.

W kontrolowanym okresie w szkołach prowadzonych przez Miasto, obowiązek nauki spełniały dzieci uchodźców z Ukrainy w liczbie:

- 106 uczniów⁸ (0,70% wszystkich uczniów),
- 162 uczniów (1,01% wszystkich uczniów),
- 242 uczniów (1,43 % wszystkich uczniów),
- 316 (1,97% wszystkich uczniów).

Liczba uczniów - dzieci uchodźców z Ukrainy spełniających obowiązek nauki w poszczególnych typach szkół w roku szkolnym 2024/2025 w stosunku do roku szkolnego:

- 2021/2022 wzrosła o 210 osób,
- 2022/2023 wzrosła o 154 osoby.

(akta kontroli tom I str. 161-178)

1.2 W latach 2022-2024 Miasto nie tworzyło innych lokalizacji prowadzenia zajęć, o których stanowi art. 51 ust. 1 ustawy o pomocy.

(akta kontroli tom I str. 179)

1.3. W latach szkolnych 2021/2022-2024/2025 Miasto nie zawierało porozumień na podstawie art. 51 ust. 6 ustawy o pomocy.

(akta kontroli tom I str. 180-181)

1.4. Miasto w prowadzonych szkołach zorganizowało naukę uczniów – dzieci uchodźców z Ukrainy w oddziałach przygotowawczych.

W kontrolowanym okresie:

- wskaźnik udziału oddziałów przygotowawczych w stosunku do liczby oddziałów ogólnodostępnych, w których uczniowie spełniali obowiązek szkolny wynosił odpowiednio: 2,54%; 2,93%, 2,1%, 0,27%;

⁷ za rok szkolny 2021/22 - dane na dzień 30 czerwca 2022 r. i wg. stanu na 30 września za kolejne lata szkolne

⁸ za rok szkolny 2021/22 - dane na dzień 30 czerwca 2022 r. i wg. stanu na 30 września za kolejne lata szkolne

- wskaźnik udziału oddziałów przygotowawczych w stosunku do liczby oddziałów ogólnodostępnych, w których uczniowie spełniali obowiązek nauki wynosił odpowiednio: 13,63%; 6,81%; 0%; 0%;
- wskaźnik udziału uczniów oddziałów przygotowawczych w poszczególnych latach szkolnych w szkołach, stosunku do liczby uczniów w oddziałach ogólnodostępnych, w których uczniowie spełniali obowiązek szkolny wynosił odpowiednio: 36,19%; 33,49%; 16,37%; 1,23%;
- wskaźnik udziału uczniów oddziałów przygotowawczych w poszczególnych latach szkolnych w szkołach, stosunku do liczby uczniów w oddziałach ogólnodostępnych, w których uczniowie spełniali obowiązek nauki wynosił odpowiednio: 194,44%; 70,52%; 0%; 0%.

(akta kontroli tom I str. 182)

1.5. Liczba szkół, w których zorganizowano dodatkową bezpłatną naukę języka polskiego wynosiła latach szkolnych 2021/2022 r.- 2024/2025⁹ odpowiednio:

- 42 w tym 33 szkół podstawowych i 9 szkół ponadpodstawowych,
- 36 w tym 22 szkół podstawowych i 14 szkół ponadpodstawowych,
- 27 w tym 19 szkół podstawowych i 8 szkół ponadpodstawowych,
- 27 w tym 18 szkół podstawowych i 9 szkół ponadpodstawowych.

Liczba uczniów-dzieci uchodźców z Ukrainy objętych dodatkową bezpłatną nauką języka wynosiła latach szkolnych 2021/2022 r.- 2024/2025¹⁰ odpowiednio:

- 509 uczniów w tym 426 szkół podstawowych i 83 szkół ponadpodstawowych,
- 536 uczniów w tym 480 szkół podstawowych i 56 szkół ponadpodstawowych,
- 488 uczniów w tym 432 szkół podstawowych i 56 szkół ponadpodstawowych,
- 393 uczniów w tym 324 szkół podstawowych i 69 szkół ponadpodstawowych.

(akta kontroli tom I str. 183)

1.6. W latach 2022-2025 Miasto nie organizowało zajęć wyrównawczych w trybie § 18 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. *w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób*

⁹ Według stanu na dzień 7 kwietnia 2025 r.

¹⁰ Według stanu na dzień 7 kwietnia 2025 r.

będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw¹¹

Dyrektor Wydziału Edukacji Urzędu wyjaśnił, że *żadna szkoła nie zgłosiła takiej potrzeby.*

(akta kontroli tom I str. 184)

1.7. Miasto nie prowadziło ewidencji oświadczeń, o których mowa w § 15 Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia z dnia 21 marca 2022 r. *w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy¹².*

Dyrektor Wydziału Edukacji Urzędu poinformował, że okresie objętym kontrolą do Miasta nie wpłynęły oświadczenia rodziców lub osób sprawujących opiekę nad dzieckiem lub uczniem o kontynuacji kształcenia w ukraińskim systemie oświaty. Liczbę dzieci i młodzieży, dla których należy zorganizować kształcenie i wychowanie w trybie określonym w rozporządzeniu ustalono na podstawie danych liczbowych przekazywanych przez jednostki oświatowe za pośrednictwem aplikacji Teams.

Prezydent wyjaśnił, że *Gmina Miasto Rzeszów nie dysponowała wiedzą na temat skali kontynuowania kształcenia w ukraińskim systemie oświaty przez będących uchodźcami obywateli Ukrainy. § 15 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2094, z późn. zm.) nakłada na gminy obowiązek przyjmowania oświadczeń rodziców lub osób sprawujących opiekę nad uczniem o pobieraniu przez ucznia nauki w ukraińskim systemie oświaty oraz zamiarze przystąpienia do ukraińskiego egzaminu maturalnego. Gminy nie zostały wyposażone w uprawnienia i narzędzia niezbędne do kontrolowania wykonywania obowiązku składania ww. oświadczeń. Gmina Miasto Rzeszów mogła dokonywać ustaleń w zakresie skali kontynuowania kształcenia w ukraińskim systemie oświaty przez będących uchodźcami obywateli Ukrainy jedynie poprzez przyjmowanie oświadczeń, o których mowa w § 15 ww. Rozporządzenia. Do Urzędu Miasta Rzeszowa nie wpłynęło żadne oświadczenie o pobieraniu przez ucznia nauki w ukraińskim systemie oświaty oraz zamiarze przystąpienia do ukraińskiego egzaminu maturalnego.*

(akta kontroli tom I str. 185-187)

1.8. Miasto wyrażało zgodę na organizację w szkołach nauki języka ukraińskiego jako języka mniejszości narodowej. Zajęcia odbywały się w latach 2021/22-2024/25 w grupie międzyszkolnej zorganizowanej w Szkole Podstawowej Nr 1 w Rzeszowie. Nie było innych wniosków o organizację nauczania języka ukraińskiego.

Do Miasta nie wpłynęły wnioski/zapytania od organizacji pozarządowych, dotyczące organizacji ww. zajęć w szkołach.

¹¹ t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 2301

¹² t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 2094

Miasto organizowało zajęcia pozalekcyjne dla dzieci uchodźców i społeczności przyjmującej z zakresu historii, kultury i geografii Polski i Ukrainy w ramach poprawy dostępu dzieci ukraińskich do edukacji szkolnej. Zajęcia, mające na celu integrację obu społeczności, zostały przeprowadzone w 35 szkołach dla blisko 870 uczniów w oddziałach klasowych, do których uczęszczali zarówno polscy, jak i ukraińscy uczniowie. Nie były to zajęcia związane z nauką języka ukraińskiego. Młodzieżowy Dom Kultury w Rzeszowie organizował przedsięwzięcia pozaszkolne, mające na celu integrację społeczności ukraińskiej z polską; były to stacjonarne zajęcia wokalne oraz z programowania *Minecraft*.

Ww. zajęcia pozaszkolne odbywały się w ramach współpracy Miasta Rzeszów z UNICEF i UNHCR.

Miasto podejmowało inicjatywy skierowane do uchodźców z Ukrainy. Działania nakierowane były na równy i włączający dostęp dzieci i młodzieży do edukacji w rzeszowskich szkołach i przedszkolach. W tym celu utworzono Punkt Informacji Oświatowej dla osób będących obywatelami Ukrainy, mogących uzyskać tam informacje dotyczące oferty edukacyjnej szkół i przedszkoli czy wydarzeń związanych ze sportem, kulturą i rekreacją. Dodatkowo, w związku z potrzebą udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej i zapewnienia wsparcia psychoemocjonalnego uczniom już zapisanym do szkół i przedszkoli, powstało Centrum Wsparcia przy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 2 w Rzeszowie. Miasto zagospodarowało ponadto tereny zielone przy trzech szkołach podstawowych na potrzeby zajęć ruchowych i sportowych i utworzenie tam lokalnych Centrów Integracji sportowej.

(akta kontroli tom I str. 188-204)

1.9. W latach szkolnych 2021/2022, 2022/2023, 2023/2024 i 2024/2025 Miasto w prowadzonych przez siebie szkołach zatrudniało odpowiednio: 10, 13, 12, 1 osób w charakterze pomocy nauczyciela. Tylko w roku szkolnym 2024/2025 zatrudniano siedem osób w charakterze asystenta międzykulturowego.

W okresie objętym kontrolą Dyrektorzy szkół nie składali wniosków o przyznanie etatów pomocy nauczyciela i asystenta międzykulturowego.

(akta kontroli tom I str. 205-206)

1.10. W okresie objętym kontrolą na podstawie §3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 października 1992 r. w *sprawie zasad i warunków zatrudniania w szkołach i placówkach publicznych nauczycieli nie będących obywatelami polskimi*¹³ wyrażono zgodę na zatrudnienie trzech nauczycieli będących obywatelami Ukrainy.

Zatrudnienie to dotyczyło roku szkolnego 2024/2025 i następujących szkół:

- III Liceum Ogólnokształcące w Rzeszowie – nauczyciel biologii,
- Zespół Szkół Gospodarczych w Rzeszowie – nauczyciel fizyki,

¹³ Dz.U.1992 Nr 85 poz. 432

- Szkoła Podstawowa nr 21 w Rzeszowie -wychowawca świetlicy.

(akta kontroli tom I str. 207-210)

1.11. W latach 2022 -2025 na doskonalenie nauczycieli w szkołach, dla których Miasto jest organem prowadzącym wydatkowano odpowiednio: 1 123 365 zł; 1 0137 97 zł; 1 373 514 zł; 2 957 694 zł¹⁴.

W latach 2022-2025 realizacja planu wydatków na doskonalenie nauczycieli w rozdziale 80146 (dopłaty do czesnego dla studiujących nauczycieli, opłaty za kursy i szkolenia oraz zakup materiałów związanych z doskonaleniem zawodowym nauczycieli) wyniosła odpowiednio 91,65%, 94,60%, 90,09% i 2,36%¹⁵.

W latach 2022-2025 realizacja planu wydatków na doskonalenie nauczycieli w rozdziale 85 446 (opłaty za kursy i szkolenia, zakup materiałów związanych z doskonaleniem zawodowym nauczycieli) wyniosła odpowiednio 89,15%, 99,99%, 85,62% i 0,61%¹⁶.

Prezydent Miasta w każdym roku objętym kontrolą wydał zarządzenie w sprawie *dofinansowania form doskonalenia zawodowego nauczycieli oraz ustalenia maksymalnych kwot dofinansowania opłat za kształcenie nauczycieli oraz specjalności i form kształcenia, na które dofinansowanie jest przyznawane*¹⁷.

Minister Edukacji Narodowej na lata szkolne 2021/2022-2024/2025 ustanowił m.in. następujące priorytety realizacji polityki oświatowej państwa:

- 2021/2022 – „Doskonalenie kompetencji nauczycieli w pracy z uczniem z doświadczeniem migracyjnym, w tym w zakresie nauczania języka polskiego jako języka obcego”;
- 2022/2023 – „Doskonalenie kompetencji nauczycieli do pracy z uczniami przybyłymi z zagranicy, w szczególności z Ukrainy, adekwatnie do zaistniałych potrzeb oraz kompetencji nauczycieli nowych przedmiotów wprowadzonych do podstawy programowej”;
- 2023/2024 – „Doskonalenie kompetencji nauczycieli w pracy z uczniem z doświadczeniem migracyjnym, w tym w zakresie nauczania języka polskiego jako języka obcego”;
- 2024/2025 – „Praca z uczniem z doświadczeniem migracyjnym, w tym w zakresie nauczania języka polskiego jako języka obcego”.

W latach objętych kontrolą zgodnie z § 3 pkt 3 zarządzenia Prezydenta w sprawie dofinansowania form doskonalenia zawodowego nauczycieli, w kwotach przewidzianych na doskonalenie nauczycieli zabezpieczono środki na realizację form wynikających z kierunków realizacji polityki oświatowej państwa.

¹⁴ Według danych na 31 marca 2025 r.

¹⁵ Według danych na 31 marca 2025 r.

¹⁶ Według danych na 31 marca 2025 r.

¹⁷ Zarządzenia: Nr VIII/1665/2022 z dnia 2 lutego 2022 r., Nr 0050/87/2023 z dnia 28 lutego 2023 r., Nr 0050/108/2024 z dnia 26 lutego 2024 r., Nr 130/2025 z dnia 5 lutego 2025 r.

Formy związane z doskonaleniem kompetencji nauczycieli w pracy z uczniem z doświadczeniem migracyjnym były przedstawiane w uwzględnionych wnioskach dyrektorów szkół.

W latach objętych kontrolą Miasto realizowało między innymi następujące formy doskonalenia związane z kryzysem uchodźczym z Ukrainy:

- Organizacja adaptacji ucznia z Ukrainy w szkole;
- Nauczanie języka polskiego jako obcego i drugiego;
- Uczeń z doświadczeniem traumy wojennej i uchodźstwa;
- Dziecko cudzoziemskie, rozbieżność oczekiwań nauczyciel-rodzic.

(akta kontroli tom II str. 1-57)

1.12. Zgodnie z art. 41 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe - prezydent miasta jest obowiązany przekazywać dyrektorom publicznych szkół podstawowych na obszarze gminy informacje o aktualnym stanie i zmianach w ewidencji dzieci i młodzieży w wieku 3-18 lat.

W okresie objętym kontrolą Miasto przekazywało dyrektorom publicznych szkół podstawowych na obszarze gminy na ich wniosek informacje o aktualnym stanie i zmianach w ewidencji dzieci i młodzieży w wieku 3-18 lat. W latach 2022-2025¹⁸ dyrektorzy publicznych szkół podstawowych złożyli odpowiednio 50, 52, 46 i 20 takich wniosków.

W latach 2022-2025 do ewidencji dzieci i młodzieży w wieku 3-18 lat wpisanych było odpowiednio 413, 421, 824 i 784¹⁹ obywateli ukraińskich.

Urząd nie dysponował wiedzą, które z ww. uczniów było dzieckiem uchodźców z Ukrainy.

Zastępca Dyrektora Centrum Kontaktów i Spraw Obywatelskich Urzędu wyjaśnił, że dane zostały zaczerpnięte z Gminnego Rejestru Mieszkańców aplikacja KSAT 2000, gdyż System Rejestrów Państwowych aplikacja ŹRÓDŁO nie daje możliwości generowania statystyk z modułu PESEL (...). W Gminnym Rejestrze Mieszkańców nie są gromadzone informacje, który z obywateli Ukrainy jest uchodźcą wojennym (status UKR) gdyż System Rejestrów Państwowych aplikacja ŹRÓDŁO nie daje możliwości transferu tych danych do Gminnego Rejestru Mieszkańców.

Zgodnie z art. 41 ust.1 Prawa oświatowego *gmina kontroluje spełnianie obowiązku nauki przez młodzież zamieszkałą na terenie tej gminy, w tym odpowiednio kontroluje wykonywanie obowiązków, o których mowa w art. 40 ust. 1 pkt 1, 2 i 4, a także współdziała z rodzicami w realizacji obowiązków, o których mowa w art. 40 ust. 1 pkt 3 i ust. 3 przedmiotowej ustawy.*

W latach 2022-2025 Miasto nie występowało do rodziców dzieci uchodźców z Ukrainy z żądaniem przekazania informacji o formie spełniania obowiązku nauki przez ich dziecko.

¹⁸ Stan na dzień 22.04.2025 r.

¹⁹ Stan na dzień 10 kwietnia 2025 r.

Dyrektor Wydziału Edukacji wyjaśnił, że *dane z ewidencji ludności, jak i dzienników lekcyjnych nie zawierają informacji dotyczących obywatelstwa, a tym bardziej statusu uchodźcy.*

(akta kontroli tom II str. 58-60, tom III str.402)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W okresie objętym kontrolą Miasto przekazywało informacje o aktualnym stanie i zmianach w ewidencji dzieci i młodzieży w wieku 3-18 lat wyłącznie na wnioski dyrektorów publicznych szkół podstawowych na obszarze gminy.

Prezydent wyjaśnił, że w 1996 r., został wprowadzony w Urzędzie Miasta Rzeszowa pierwszy elektroniczny system ewidencji ludności. Był on jednak niedoskonały i nie pozwalał na automatyczne generowanie wykazu uczniów i w związku z tym były one sporządzane ręcznie raz do roku, a następnie aktualizowane poprzez wysyłanie do szkół informacji o każdorazowej akcji meldunkowej dziecka podlegającego obowiązkowi szkolnemu (zameldowanie, wymeldowanie, emigracja, zgon). Kolejne wersje elektronicznego systemu ewidencji ludności aplikowane w urzędzie umożliwiały już elektroniczne sporządzanie wykazów uczniów w różnych zestawieniach danych i bieżące ich przekazywanie do szkół. Wówczas kierownictwo ówczesnego Wydziału Spraw Obywatelskich oraz dyrekcje szkół, podczas bieżących roboczych kontaktów przeanalizowali dotychczasowy sposób przekazywania danych o dzieciach podlegających obowiązkowi szkolnemu oraz aktualnych możliwości, jakie daje elektroniczny system ewidencji ludności i przyjęto wspólnie zasadę (ustne ustalenia), że wystarczające dla szkół będzie przekazywanie wykazów uczniów na ich wnioski, w zakresie i czasie jaki określi szkoła, stosownie do potrzeb i realizacji zadań związanych z bieżącą aktualizacją ewidencji szkolnej. Ten tryb przekazywania informacji dyrektorom szkół podstawowych o aktualnym stanie i zmianach w ewidencji dzieci i młodzieży podlegającej obowiązkowi szkolnemu stosowany był także w latach 2022-2025. Na chwilę obecną kompleksowe informacje dot. danych dzieci podlegających obowiązkowi szkolnemu są przekazywane na wnioski szkół zazwyczaj dwukrotnie w czasie roku szkolnego tj.: przed rozpoczęciem i na początku roku szkolnego (sierpień-wrzesień), przed terminem rekrutacji uczniów do szkoły (luty-marzec) oraz na bieżąco, najczęściej w sytuacjach, gdy np. dziecko z nieznanymi przyczyn przestaje chodzić do szkoły lub dane osobowe dziecka podane przez rodziców w czasie np. rekrutacji nie pokrywają się z danymi przekazanymi przez Urząd Miasta Rzeszowa.

(akta kontroli str. tom II str. 58-60, tom III str.402)

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli działanie Prezydenta Rzeszowa naruszało przepis art. 41 ust. 2 Prawa oświatowego, który zobowiązuje do informowania dyrektorów publicznych szkół podstawowych na obszarze gminy zarówno o aktualnym stanie jak i o każdej zmianie w ewidencji dzieci i młodzieży w wieku 3-18 lat. Działanie na wnioski dyrektorów szkół, w oczywisty sposób nie może spełnić tego obowiązku.

2. W latach 2022-2025 Miasto nie występowało do rodziców dzieci uchodźców z Ukrainy z żądaniem przekazania informacji o formie spełniania obowiązku nauki przez ich dziecko, co stanowiło naruszenie obowiązku wynikającego z brzmienia art. 41 ust 1 Prawa oświatowego.

Prezydent wyjaśnił, że *dane z ewidencji ludności nie zawierają informacji o statusie obywatela Ukrainy, co uniemożliwiało ustalenie, które osoby były objęte obowiązkiem składania oświadczeń o kontynuowaniu nauki w ukraińskim systemie oświaty/informacji o formie spełniania obowiązku nauki. Powyższe utrudniał także fakt, że ww. oświadczenia należało składać stosownie do miejsca pobytu, nie zaś zameldowania. Gmina kontroluje spełnianie obowiązku nauki wykraczającego poza objęty kontrolą dyrektorów szkół podstawowych obowiązek szkolny, a więc wyłącznie w zakresie młodzieży w wieku od 16 i 17 lat. Obywatele Ukrainy kształcący się w ukraińskim systemie oświaty będący w ww. przedziale wiekowym ukończyli już szkołę lub są w ostatniej jej klasie, co czyni wszczynanie procedury kontrolnej działaniem nieefektywnym. Ponadto pragnę zauważyć, że duża mobilność obywateli Ukrainy oraz fakt zamieszkiwania przez nich na terytorium RP bez zameldowania powoduje, że narzędzia kontrolne nadane gminie na mocy art. 41 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2024 r. poz. 737, z późn. zm.), mogą w danych okolicznościach okazywać się niewystarczające do weryfikacji wypełniania przez uczniów ukraińskich obowiązku szkolnego.*

(akta kontroli str. tom I str. 185-187)

OCENA CZĄSTKOWA

Miasto zapewniło warunki organizacyjne do realizacji prawa do nauki przez dzieci uchodźców z Ukrainy umożliwiając tym samym realizację obowiązku szkolnego i nauki dzieciom uchodźców z Ukrainy. W szkołach, dla których Miasto było organem prowadzącym zorganizowano bezpłatną naukę języka polskiego i zatrudniono trzech nauczycieli będących obywatelami Ukrainy oraz osoby w charakterze pomocy nauczyciela i asystenta międzykulturowego. W latach 2022-2024 Miasto nie tworzyło innych (poza szkołami) lokalizacji prowadzenia zajęć, określonych w art. 51 ust. 1 ustawy o pomocy oraz nie zawierało porozumień na podstawie art. 51 ust. 6 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. tej ustawy.

NIK negatywnie ocenia fakt przekazywania dyrektorom publicznych szkół podstawowych na obszarze gminy informacji o aktualnym stanie i zmianach w ewidencji dzieci i młodzieży w wieku 3-18 lat wyłącznie na ich wniosek oraz niewystępowanie do rodziców dzieci uchodźców z Ukrainy z żądaniem przekazania informacji o formie spełniania obowiązku nauki przez ich dziecko, co w ocenie NIK stanowiło naruszenie dyspozycji określonych w art. 41 ust. 1 i 2 Prawa oświatowego.

OBSZAR

2. Warunki finansowe do realizacji prawa do nauki przez dzieci uchodźców z Ukrainy

Opis stanu faktycznego

2.1. W latach 2022-2025²⁰ dochody środków Funduszu Pomocy w tysiącach złotych wynosiły odpowiednio: 8738,86 zł; 19 391,66 zł; 22400,32 zł; 19 625,07 zł.

²⁰ Do dnia 31 marca 2025 r.

W latach 2022-2025²¹ środków Funduszu Pomocy w tysiącach złotych wynosiły odpowiednio: 8707,38 zł; 19,192,27 zł; 22896,44 zł; 7716,05 zł.

W latach 2022-2025 w ramach Funduszu Pomocy na finansowanie zadań oświatowych w zakresie pomocy obywatelom Ukrainy zaplanowano złotych odpowiednio: 8 483 015,00 zł; 18915050,00 zł; 22307664,00 zł; 19070522,00 zł.

W każdym roku objętym kontrolą plan wydatków rachunku Funduszu Pomocy został przyjęty i wykonany w zakresie dodatkowych zadań oświatowych wynikających z napływu uchodźców z Ukrainy.

(akta kontroli tom III str. 1-45)

2.2. W latach 2022-2025²² kwoty wydatków poniesionych przez Miasto na dodatkowe zadania oświatowe związane z kształceniem, wychowaniem i opieką nad dziećmi i uczniami będących obywatelami Ukrainy wynosiły²³ odpowiednio: 8 755,84 zł; 19 218,51 zł; 22946,52 zł i 7766,03 zł w tym:

- wydatki na kształcenie: 8 459,71 zł; 18 756,82 zł; 22 237,78 zł; 7525,49 zł;
- wydatki na wychowanie: 247,67 zł; 435,45 zł; 658,66 zł; 220,65 zł;
- wydatki na opiekę: 48,46 zł; 26,24 zł; 50,08 zł; 19,89 zł.

(akta kontroli tom III str. 46-120)

2.3. W latach 2022-2024 liczba uczniów dzieci uchodźców z Ukrainy, dla których zakupiono podręczniki i materiały edukacyjne wynosiła odpowiednio: 727; 853 i 715.

W latach 2022-2024 kwota wydatkowana na zakup podręczników i materiałów edukacyjnych wynosiła odpowiednio: 24 000,27 zł; 119 235,02 zł; 92 278,22 zł.

Dyrektor Wydziału Edukacji wyjaśnił, że w roku 2022 oraz 2024 nie było wyodrębnionych wniosków dla dzieci uchodźców z Ukrainy na zakup podręczników, materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych od Wojewody Podkarpackiego. Składający wyjaśnienia dodał, że do dnia składania wyjaśnień²⁴ nie złożono wniosków o zakup podręczników i materiałów edukacyjnych dla uczniów dzieci uchodźców z Ukrainy, zostaną one złożone do dnia 30 czerwca br.

W latach 2022-2025 nie występowały przypadki niezakupienia podręczników i materiałów edukacyjnych dla dzieci uchodźców z Ukrainy.

(akta kontroli tom III str.121-389)

2.4. W latach 2022-2025 świadczenia pomocy materialnej o charakterze socjalnym na rzecz dzieci uchodźców z Ukrainy wyniosły odpowiednio: 34 760,00 zł; 57 485,17 zł; 52 181,84 zł; 50 000 zł.

Liczba uczniów dzieci uchodźców z Ukrainy, którym w latach 2022-2025 przyznano pomoc materialną o charakterze socjalnym wynosiła odpowiednio: 41; 61; 51 i 28.

²¹ Do dnia 31 marca 2025 r.

²² Według stanu na dzień 31 marca 2025 r.

²³ W tysiącach złotych

²⁴ 6 czerwca 2025 r.

Dyrektor Wydziału Edukacji wyjaśnił, że *decyzje przyznające stypendium na okres styczeń – czerwiec 2025 r. dla dzieci uchodźców z Ukrainy zostały wydane 2 czerwca 2025 r. Wyплаты powyższych stypendiów nastąpią po przedstawieniu przez zainteresowanych dokumentów potwierdzających poniesienie wydatków na cele edukacyjne.*

(akta kontroli tom III str. 390-400)

2.5. Miasto nie zorganizowało uczniom - dzieciom uchodźców z Ukrainy bezpłatnego transportu do miejsca kształcenia.

Dyrektor Wydziału Edukacji wyjaśnił, że *do Urzędu Miasta Rzeszowa nie wpłynęły wnioski o organizację bezpłatnego transportu dla osób, co do których można by podejrzewać, że są obywatelami Ukrainy. Składający wyjaśnienia dodał, że brak jest podstawy prawnej do żądania tego typu danych od wnioskujących o zorganizowanie bezpłatnego transportu.*

(akta kontroli tom III str.401)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Miasto zapewniło warunki finansowe do realizacji prawa do nauki przez dzieci uchodźców z Ukrainy ponosząc wydatki na dodatkowe zadania oświatowe związane z kształceniem, wychowaniem i opieką nad dziećmi i uczniami będących obywatelami Ukrainy Dzieciom uchodźców z Ukrainy zakupiono podręczniki i materiały edukacyjne oraz udzielono wsparcia materialnego. Miasto nie organizowało uczniom - dzieciom uchodźców z Ukrainy bezpłatnego transportu do miejsca kształcenia, ponieważ nie zgłaszano takich potrzeb.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Kontrolowanie spełniania obowiązku nauki przez młodzież zamieszkałą na terenie tej gminy, w tym w szczególności poprzez współdziałanie z rodzicami dzieci ukraińskich - zgodnie z dyspozycją przepisu art. 41 ust. 1 pkt 1 Prawa oświatowego.

2. Przekazywanie dyrektorom publicznych szkół podstawowych na obszarze gminy informacji o aktualnym stanie i zmianach w ewidencji dzieci i młodzieży w wieku 3-18 lat - zgodnie z dyspozycją przepisu art. 41 ust. 2 Prawa oświatowego.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono i opatrzone podpisem własnoręcznym w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje *prawo zgłoszenia* na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń,

zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania
uwag i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, dnia 2 lipca 2025 r.

Kontroler

Monika Marciniak
Główny specjalista kontroli
państwowej

/-/

/podpis/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
Dyrektor
Stefan Gados

/-/

/podpis/